

Nr 208.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning, m. m.; given Stockholms slott den 8 april 1949.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning,
 - 2) lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv samt
 - 3) lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning
- dels ock* bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning, vars giltighetstid utgår den 30 juni 1949, skall äga fortsatt tillämpning under tiden intill utgången av juni månad 1951.

Vidare föreslås, att den särskilda lagstiftningen rörande bankaktiebolagens kassareserver, vilken enligt lagen den 21 juli 1948 (nr 601) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv gäller till och med den 30 juni 1949, ersättes med en ny lag i samma ämne som är avsedd att gälla under tiden den 1 juli 1949—

den 30 juni 1950. I den nya lagen förordas vissa jämkningar i förhållande till 1948 års lag.

I fråga om riksbankens sedelutgivning föreslås — i förslaget till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning — att vissa undantagsbestämmelser från lagen för Sveriges riksbank skola gälla jämväl för tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950. Enligt förslaget må riksbanken utgiva sedlar till belopp av högst 3 500 miljoner kronor. Det nuvarande maximumbeloppet utgör 3 200 miljoner kronor.

Slutligen föreslås, att riksdagen måtte medgiva att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1949 till och med den 30 juni 1950 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar mot guld efter deras lydelse.

F ö r s l a g

till

L a g

om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Härigenom förordnas, att vad i lagen den 20 december 1946 med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning stadgas i fråga om bankaktiebolags inlåning under tiden intill utgången av juni månad 1949 skall äga motsvarande tillämpning i fråga om inlåning under tiden därefter intill utgången av juni månad 1951.

F ö r s l a g

till

L a g

angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

I den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen, förordna

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags inneliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst tjugufem procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags inneliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel innestående i riksbanken samt att, om bankaktiebolags i riksbanken innestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Oavsett vad som föreskrivits vid förordnande enligt a) skall kassareserven utgöra högst det i lagen om bankrörelse bestämda beloppet.

2 §.

Förordnande enligt 1 § må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp. De bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, må efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka olika kvotdelar fastställas.

3 §.

Konungen må, efter hörande av fullmäktige i riksbanken samt bank- och fondinspektionen, beträffande visst bankaktiebolag medgiva sådan avvikelse från meddelat förordnande, som med hänsyn till de för bolaget föreliggande särskilda omständigheterna prövas erforderlig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949 och gäller till och med den 30 juni 1950. Av Konungen jämlikt denna lag meddelat förordnande må ej äga tillämpning längre än lagen äger giltighet.

F ö r s l a g
till
L a g
**med särskilda bestämmelser rörande riksbankens
sedelutgivning.**

Härigenom förordnas, att under tiden från och med den 1 juli 1949 till och med den 30 juni 1950 skola, i stället för vad i 9 § och 11 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank finnes stadgat, följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse.

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst tretusenfemhundra miljoner kronor.

2 §.

Därest så med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må Konungen, under tid då riksdagen ej håller session, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor. Dylikt av Konungen lämnat medgivande skall, därest detsamma icke godkännes av riksdagen inom tjugu dagar från början av nästföljande session, efter utgången av nämnda tid upphöra att gälla.

3 §.

Som riksbankens metalliska kassa skall räknas allt riksbanken tillhörigt guldmynt och omyntat guld.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 1 april 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, *fråga rörande utformningen av den allmänna ekonomiska politiken och vissa därmed sammanhängande lagstiftningsfrågor* samt anför därvid följande.

Inledning.

I skrivelse den 10 mars 1949 ha *fullmäktige i riksbanken* — efter en redogörelse för det aktuella ekonomiska läget — behandlat olika åtgärder som syntes erforderliga för att bringa den ekonomiska utvecklingen under kontroll. I samband därmed ha bankofullmäktige erinrat om att giltighetstiden för ett flertal författningar av betydelse för penningpolitiken utlöpte den 30 juni 1949. Detta gällde *dels* lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning, *dels* lagen den 21 juli 1948 (nr 601) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, *dels* lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, och *dels* kungörelsen den 17 juni 1948 (nr 327) angående befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Vid skrivelsen funnos fogade två inom bankofullmäktige anförda reservationer. Därjämte fanns vid skrivelsen fogat förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Över bankofullmäktiges framställning ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av *bank- och fondinspektionen, fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *Svenska bankföreningen*.

Utförningen av den allmänna ekonomiska politiken.

I sin förenämnda skrivelse den 10 mars 1949 ha *fullmäktige i riksbanken* anfört följande.

Sedan fullmäktige i sin skrivelse den 11 maj 1948 framlade en översikt över det ekonomiska läget, har detta i betydelsefulla hänseenden förändrats. Den brist på jämvikt mellan tillgång och efterfrågan, som då trots vidtagna regleringsåtgärder alltjämt gjorde sig gällande på olika områden av det ekonomiska livet och som hotade att giva näring åt en fortsatt inflationsistisk utveckling, visar nu tecken på att avtaga. Till denna utveckling ha bidragit förändringar beträffande såväl tillgången som efterfrågan. På tillgångssidan har sålunda en viss ökning av produktionen kunnat inregistreras. Huvudanledningen till den förbättring, som kan skönjas, är dock att söka på efterfrågesidan. Av grundläggande betydelse härvidlag är å ena sidan den begränsning av investeringsverksamheten, som åvägabragts med anlitande av byggnadstillståndsgivningen, å andra sidan den bindning av inkomsterna, som mot slutet av föregående år åstadkommits tack vare överenskommelserna om lönestabilisering. Budgetpolitiken har inriktats på att samtliga utgifter å både driftbudgeten och kapitalbudgeten skola täckas genom verkliga inkomster, varigenom ett tillskott till den allmänna köpkraften i samhället genom statsutgifterna undvikes. Priskontrollen har skärpts.

På kreditmarknaden har den sedan krigets slut pågående expansionen under loppet av 1948 i huvudsak avstannat, främst som en följd av begränsningen av investeringsverksamheten och importen. Av betydelse i detta hänseende ha även varit de överläggningar om återhållsamhet i kreditgivningen, som förts mellan representanter för regering, riksbank och olika kreditinstitutioner. Den tendens till dragning uppåt, som tidigare karakteriserade ränteläget, upphörde mot årets slut. Det allmänna ränteläget har därefter stabiliserats på basis av en nivå av tre procent för statens långa obligationslån. Under det att riksbanken som ett led i sin räntepolitik intill december 1948 ökat sin obligationsportfölj, har utvecklingen därefter medfört, att banken kunnat försälja obligationer i viss omfattning.

Vad den yttre balansen beträffar har å ena sidan en måttlig ökning av exporten kunnat iakttagas. Å andra sidan har den efter hand skärpta importregleringen omsider medfört en begränsning av importen. Härigenom ha under hösten 1948 underskotten i varuutbytet med utlandet upphört, varefter handelsbalansen under fjärde kvartalets samtliga månader varit aktiv. Under 1949 har en säsongmässig försämring av balansen inträtt, men de härvid uppkomna importöverskotten äro av betydligt mindre storleksordning än under de närmast föregående åren. Som en följd av denna utveckling har det sedan hösten 1946 pågående valutautflödet avstannat och en viss återströmning av valutor ägt rum under sista delen av 1948. På detta område föreligga emellertid betydande risker i den nuvarande situationen, i det att avsättningssvårigheter börjat framträda för den svenska exporten. I tillspetsad form ha dessa gjort sig gällande beträffande massaexporten till Amerikas förenta stater. Med hänsyn till massaexportens betydelse för utvecklingen av handeln med Förenta staterna och med den nyckelställning, som exporten av skogsindustriprodukter över huvud taget har för vårt lands utrikeshandel, kommer lösningen av det problem, som här uppstått, att starkt påverka den yttre balansens gestaltning i fortsättningen.

Den inre och yttre balans, som sålunda i viss mån uppnåtts eller kan

förutses, är i övervägande grad bestämd av på olika punkter i det ekonomiska livet insatta regleringar och övriga åtgärder, såsom investeringskontroll, importreglering, priskontroll, lönestabilisering och beskattning. Innebördens härav är, att den rådande jämvikten i huvudsak vunnits därigenom, att efterfrågan på såväl konsumtions- som investeringsområdet icke tillåtit göra sig gällande i större omfattning än vad som svarar mot de tillgängliga resurserna. Den uppnådda jämvikten är därför labil och kan icke bliva bestående på längre sikt — därest icke regleringsekonomin skulle göras permanent — utan en väsentlig ökning av produktionen och sparandet. Värdet av en sådan balans ligger närmast däri, att ett rådrum erhållits, under vilket ansträngningarna kunna inriktas på att skapa det reala underlag i form av produktion och sparande, varförutan en stabil jämvikt icke är möjlig.

Bankofullmäktige ha härefter framhållit, att innan ett naturligt ekonomiskt jämviktsläge uppnåtts, vore det enligt fullmäktiges mening angeläget, att de åtgärder, som vidtagits för att bringa den ekonomiska utvecklingen under kontroll, vidmakthölles. Av särskild betydelse härutinnan vore enligt fullmäktiges mening ett upprätthållande av inkomststabiliseringen, en fortsatt effektiv priskontroll samt ett fullföljande av den inledda budgetpolitiken därhän, att ett överskott av statliga inkomster utöver de totala utgifterna, erhöles. Fullmäktige ansåge även, att det funnes särskild anledning att alltjämt följa utvecklingen av den svenska exporten med uppmärksamhet samt att fortsätta ansträngningarna att öka denna och bereda den gynnsammast möjliga avsättningsförhållanden på utländska marknader. Detta borde enligt fullmäktiges mening ske med den utgångspunkten, att någon förändring av kronans yttre värde icke ägde rum. Vad penningpolitiken beträffar vore fullmäktige av den åsikten, att så länge stabiliseringssträvandena på det ekonomiska området hade utsikter att vinna framgång och så länge en räntestegring skulle allvarligt försvåra dessa strävanden, något som fullmäktige i nuvarande situation ansåge vara fallet, borde rådande ränteläge i stort sett bibehållas. Inom ramen för en sålunda bestämd penningpolitik borde stramhet på penningmarknaden och allmän återhållsamhet med kreditgivningen eftersträvas. Fullmäktige ville framhålla, att i ett ekonomiskt läge som det nuvarande, betingat av stränga regleringar, risk föreläge att produktionsstrukturen snedvredes, framför allt på grund av de tills vidare ofrånkomliga import- och investeringsbegränsningarna. Härigenom nedsattes produktiviteten. Särskilt oroväckande vore, att en sådan produktivitetssänkning hotade att bliva bestående för lång framtid genom den fastlåsning av en mindre effektiv produktionsinriktning, som lätt ägde rum. Här påtalade tendenser borde i största möjliga utsträckning motarbetas, särskilt vid handhavandet av regleringarna av importen, investeringarna och priserna samt av skattepolitiken. I sitt arbete med att åstadkomma en begränsning av kreditgivningen hade riksbanken för sin del sökt beakta dessa risker.

Enligt vid bankofullmäktiges skrivelse fogat utdrag av det hos bankofullmäktige förda protokollet i ärendet har *herr Hagberg* — med vilken *herr Åkerlund* instämt — anfört reservation mot bankofullmäktiges skrivelse.

I nämnda *reservation* anfördes till en början att reservanternas i vissa hänseenden icke kunde ansluta sig till vad bankofullmäktige anført. Enligt reservanternas kunde det sålunda icke anses, att det allmänna ränteläget efter 1948 års utgång stabiliserats på basis av en nivå av tre procent för statens långa obligationslån; att det allmänna ränteläget däremot upprätthållits på sådan basis vitsordades. Vad bankofullmäktiges majoritet uttalat därom att den rådande jämvikten i huvudsak vunnits genom att efterfrågan på såväl konsumtions- som investeringsområdet icke tillåtits göra sig gällande i större omfattning än som svarade mot de tillgängliga resurserna borde i stället ha formulerats så, att jämvikten i huvudsak vunnits därigenom att sagda efterfrågan icke tillåtits göra sig gällande i större omfattning än som medgivits av de insatta kontrollerna. Fullmäktiges uttalanden rörande dels vidmakthållandet av de åtgärder, som vidtagits för att bringa den ekonomiska utvecklingen under kontroll, och dels beträffande penningpolitiken kunde reservanternas icke biträda.

Reservanternas ha vidare anført.

I nuvarande konjunkturläge med dess krav på snabb anpassning till ändrade internationella konkurrens- och marknadsförhållanden gör sig med styrka gällande kravet på ökad rörlighet inom alla delar av det svenska näringslivet. Penningpolitiken måste utformas så, att en naturlig ekonomisk balans, som är en ofrånkomlig förutsättning för den ökade rörligheten, snarast möjligt kan återställas. Den nuvarande klyftan mellan tillgång och efterfrågan är visserligen alltför stor för att kunna överbryggas enbart med penningpolitiska medel. Kvantitativa regleringar och direkta kontrollåtgärder måste därför ännu någon tid vidmakthållas. Men en aktiv penningpolitik kan snabbare leda till en avveckling av de direkta kontrollerna och regleringarna än fallet blir, om man helt avstår från att använda de generella och automatiskt verkande penningpolitiska medlen. Dagens läge, som präglas av en lätt penningmarknad, synes erbjuda ett gynnsamt tillfälle att nu gå över till en dylik rörligare penningpolitik. Skulle tendenser till en fortsatt ökning av betalningsmedlen framträda, böra dessa omedelbart neutraliseras genom lämpliga marknadsoperationer, och om så erfordras en måttlig räntehöjning genomförs för att ge ökad styrka åt stabiliseringssträvandena. Sker så, bör sedelomloppet kunna hållas inom de gränser, som äro fastställda i nu gällande provisoriska lagstiftning för riksbankens rätt att utgiva sedlar.

Av remissinstanserna ha *Svenska bankföreningen* förklarad, att föreningen utgått ifrån att med remissen icke avsetts, att föreningen skulle ingå på de i bankofullmäktiges skrivelse framlagda allmänna synpunkterna på det ekonomiska läget; representanter för affärsbankerna hade nämligen haft tillfälle att i annat och större sammanhang ställa dessa synpunkter och de åtgärder som därmed ägde samband under kritik.

Bank- och fondinspektionen samt *fullmäktige i riksgäldskontoret* ha i sina remissuttalanden icke berört vad bankofullmäktige i nu förevarande hänseende anført.

Departementschefen. I årets statsverksproposition behandlades frågan om den samhällsekonomiska balansen och stabiliseringen av inkomsterna, prisnivån och levnadskostnaderna. Jag framhöll därvid bl. a. att även om utsikterna att under den närmaste tiden komma till balans hade ökats, förutsatte dock detta en fortsättning av den restriktiva politiken på olika områden, liksom av arbetet för ökad produktion och export. I fråga om budgeten underströks att man måste eftersträva största möjliga överbalansering, vilket krävde en stark återhållsamhet i fråga om utgiftsökningar, då en skatteskärpning icke syntes böra ifrågakomma beträffande vare sig den direkta eller den indirekta beskattningen. En fortsatt stark begränsning av investeringarna och importen framstode som nödvändig men samtidigt betonades att såväl i fråga om den inre som den yttre balansen en lättnad i läget måste sökas i riktning mot ökad effektivitet i produktionen och ökad tillgång på sparmedel.

Bankofullmäktige ha i sin förenämnda skrivelse anfört vissa allmänna synpunkter på utformningen av den ekonomiska politiken. Vad fullmäktige härvid framhållit ger mig icke anledning till erinran. Uttalandena överensstämma i stort sett med de i statsverkspropositionen anförda synpunkterna och några nya omständigheter, som skulle kunna föranleda en annan bedömning av läget, ha enligt min mening icke tillkommit. Jag kan därför i detta sammanhang begränsa mig till att ge min anslutning till vad fullmäktige uttalat, särskilt vad beträffar växelkurserna och räntepolitiken.

Lagstiftningen angående bankaktiebolagens inlåning.

I 49 § 1 mom. lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse stadgades, enligt lagrummets ursprungliga lydelse, att bankaktiebolags inlåning icke finge överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Genom särskilda lagar med temporär giltighet, utfärdade under åren 1917, 1918, 1919 och 1920, sattes nämnda regel ur kraft såvitt angick bankbolag, vars egna fonder uppgingo till minst fem miljoner kronor. Från och med den 1 januari 1921 avvecklades denna provisoriska lagstiftning, därvid med stöd av dåmera vunna erfarenheter åt 49 § 1 mom. gavs den förändrade avfattning, som ännu gäller. Enligt den lydelse, lagrummet sålunda erhållit, skiljes mellan bankaktiebolag med mindre och större fonder. För bankaktiebolag, vars egna fonder uppgå till högst fem miljoner kronor, får inlåningen allenast med det belopp, som motsvarar vad för bolagets räkning innesstår hos annat inländskt bankbolag, överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Uppgå de egna fonderna till mera än fem miljoner kronor, må inlåning äga rum högst till belopp av tjugufem miljoner kronor ökat med nio gånger skillnaden mellan beloppet av bolagets egna fonder och fem miljoner kronor, dock att inlåningssumman icke må överstiga åtta gånger beloppet av bolagets egna fonder.

Till bankbolags egna fonder räknas i förevarande sammanhang grund-

fond, reservfond och dispositionsfond men icke balanserade vinstmedel. Efter det beslutet om omläggning av uppbördsförfarandet fattats jämföras med dispositionsfond enligt praxis skattereserver, i den mån de icke längre behöva tagas i anspråk för det ursprungligen avsedda ändamålet.

Jämväl efter ingången av år 1921 ha emellertid banklagens bestämmelser genom tillfällig lagstiftning modifierats, senast genom *lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning*.

Enligt vad i nämnda lag stadgas må bankaktiebolag — utan hinder av bestämmelserna i 49 § 1 mom. lagen om bankrörelse — under tiden intill utgången av juni månad 1949 mottaga inlåning med

dels ett belopp motsvarande summan av

a) bolagets inneliggande kassa;
 b) vad för bolagets räkning inestår hos Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret eller å postgiro eller hos annat inländskt bankaktiebolag med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning;

c) bolaget tillhöriga, å inländsk bank dragna checkar samt av sådan bank utställda egna växlar, betalbara vid anfordran;

d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å bolaget tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkammärväxlar samt å sådana bolaget tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa, under förutsättning att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år;

e) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å sådana bolaget tillhöriga obligationer, som avses under d) men vilkas återstående löptid överstiger fem år; samt

f) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å andra bolaget tillhöriga inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet;

dels ock ett belopp motsvarande, om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor, sex gånger det egna kapitalet samt, om bolagets eget kapital är större än nyss sagts, trettio miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor.

Enligt vad i lagen vidare stadgas skall vid tillämpning av nyssnämnda bestämmelser såsom inlåning anses — utöver vad som är att anse såsom inlåning enligt lagen om bankrörelse — ej mindre belopp, för vilka bolaget ansvarar på grund av egna accepter eller som tillförts bolaget genom försäljning av postremissväxlar eller genom rediskontering eller försäljning av andra växlar, än även beloppet av de garantiförpliktelser, som bolaget iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täckas av hos bolaget insatta, till bolaget pantförskrivna medel.

I sin förut omnämnda skrivelse den 10 mars 1949 ha *fullmäktige i riksbanken* anfört att lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning innebure i praktiken — chu-

ru formellt anknytande till inlåningsrätten — en vidgning av bankernas utlåningsmöjligheter. Redan enligt äldre bestämmelser ägde nämligen affärsbankerna möjligheter att mottaga inlåning i obegränsad omfattning, under förutsättning att den del därav, som översteg en viss gräns, placerades i tillgångar av kassareservnatur. Mot denna bakgrund och i ljuset av den ekonomiska utveckling, som ägt rum sedan 1946, kunde ifrågasättas, huruvida genom ifrågavarande lagstiftning hindren för en kreditexpansion bort borttagas. I nuvarande läge skulle emellertid en återgång till tidigare bestämmelser i detta hänseende medföra stora svårigheter och i varje fall nödvändig göra en lång övergångstid. Fullmäktige, som inhämtat, att framställning komme att göras om lagens förlängning på viss tid, ville av anförda skäl icke göra någon erinran mot en dylik förlängning.

Enligt vid bankofullmäktiges skrivelse fogat utdrag av det hos bankofullmäktige förda protokollet i ärendet har *herr Björnsson* ansett sig icke kunna biträda bankofullmäktiges skrivelse i förevarande hänseende. Herr Björnsson har anförut följande.

Enligt min uppfattning var det med hänsyn till då rådande förhållanden icke lämpligt att som skedde år 1946 medgiva bankerna ökad inlåningsrätt och då man genom en återgång i väsentliga stycken skulle på ett sätt som kan lätt överskådas få satt en snävare gräns för utlåningen, synes det mig angeläget att man vidtar en sådan förändring.

Mot att man som skett i 1946 års provisoriska lag genom momenten a) — e) medger, att inlåningsrätt får grundas på bankens kassa och vissa andra mer eller mindre lätt säljbara tillgångar har jag intet att erinra. Däremot synes det mig icke rimligt att man medger en sådan ökning av lånerätten som skett i moment f) på grundval av marknadsvärdet av innehavet av inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet. Det torde vara praktiskt omöjligt att bedöma, huruvida en långfristig obligation, utgiven av enskilt företag, är fullgod eller ej. Man har här jämställt »fullgoda» obligationer med guldkantade. I den mån ett sådant jämställande har sin grund i den allmänna optimism, som rådde vid lagens tillkomst synes det mig betänkligt.

Rent tekniskt sett öppnar detta moment också vissa möjligheter till kreditgivning av icke önskvärt slag. Om en bank för att säkerställa en obligationsemission för ett kundföretag förvärvar obligationer till belopp av exempelvis 20 milj. kronor, innebär detta att banken dels ger denna sin kund en kredit av 20 milj. kronor och dessutom får sin lånerätt höjd med $\frac{3}{4}$ av detta belopp, eller 15 milj. kronor, vilket i sin ordning möjliggör ny utlåning. Skulle banken av en eller annan anledning finna det klokt att avhända sig denna obligationspost blir det inte enbart prisfrågan som kan vara avgörande. Den har även att räkna med att dess inlåningsrätt minskas med $\frac{3}{4}$ av obligationernas marknadsvärde.

Den väsentliga höjningen av bankens inlåningsrätt enligt den provisoriska lagen sker dock därigenom att man ökat den komponent av inlåningsrätten, som står i relation till bankens eget kapital. Då denna ökning tillkommit för att sätta bankerna i stånd att mottaga inlåning må det konstateras att sådan inlåning kan ske till praktiskt taget alla rimliga belopp på grund av den höjning i lånerätten, som sker genom momenten a) — e). Att under en högkonjunktur utan mera djupgående undersökning reducera de

garantier som under normala tider befunnits nödvändiga och rimliga förefaller icke vara att rekommendera. Enligt min mening borde fullmäktige föreslå att bestämmelserna i fråga om den delen av lånerätten som grundar sig på bankernas egna kapital bör återföras till vad som bestämdes i 1911 års lag. Jag anser därför att 1946 års provisoriska lag bör ändras på det sättet att moment f) utgår samt att första stycket därefter skall ha följande lydelse:

»Dels ock ett belopp motsvarande om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor fem gånger det egna kapitalet samt om bolagets eget kapital är större än nyss sagts trettio miljoner kronor ökat med nio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor, dock att inlåningssumman icke må överstiga åtta gånger beloppet av bolagets eget kapital.»

Det är sannolikt att en omedelbar tillämpning av sådana bestämmelser skulle vålla vissa banker och deras kunder avsevärda svårigheter. En övergångstid av exempelvis ett år synes därför böra medgivas för avveckling av sådan överinlåning. Övergångsbestämmelserna böra innehålla, att bank utan hinder av förändrad lagstiftning må intill utgången av juni månad 1950 ha rätt att inlåna det belopp som medgives i 1946 års provisoriska lag.

Härefter har *bank- och fondinspektionen* i en den 11 mars 1949 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrivelse anført, att, enligt vad inspektionen erfarit, det icke kunde förväntas, att 1945 års bankkommitté skulle före utgången av juni månad 1949 komma att framlägga definitivt förslag angående bankernas inlåningsrätt. Ur de synpunkter inspektionen hade att företräda saknades anledning att föreslå en ändring i de nuvarande provisoriska inlåningsbestämmelserna. Inspektionen ansåge därför, att dessa borde kvarstå såsom ett förlängt provisorium, till dess bankkommittén hunnit framlägga förslag till en definitiv reglering av frågan. Då man borde undvika att framkalla anpassningssvårigheter för bankerna vid en eventuell övergång till andra inlåningsbestämmelser, syntes fristen ej böra göras kortare än två år. Inspektionen föresloge fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag om att lagen den 20 december 1946 med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning måtte få gälla under tiden intill utgången av juni 1951.

Över bank- och fondinspektionens skrivelse ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av *fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *Svenska bankföreningen*.

Av nämnda remissinstanser ha *fullmäktige i riksgäldskontoret* anført, att fullmäktige icke hade något att erinra mot vad bank- och fondinspektionen föreslagit.

Svenska bankföreningen har framhållit, att de skäl som på sin tid åberopades för införande av ifrågavarande särskilda lagbestämmelser vore i stort sett alltjämt för handen. I varje fall vore sådana särskilda bestämmelser av nöden, intill dess den sedan länge förberedda översynen av banklagens bestämmelser om bankaktiebolagens rörelse hunnit genomföras. Då arbetet härmed uppenbarligen icke kunde hinna slutföras före utgången av den särskilda lagens giltighetstid, finge föreningen för sin del förena sig i bank- och fondinspektionens hemställan om att förslag måtte föreläggas riksdagen om utsträckning av lagens giltighetstid intill utgången av juni 1951.

Departementschefen. Av förarbetena till lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning framgår, att denna lagstiftning tillkommit såsom ett provisorium i avvaktan på att definitivt förslag rörande bankernas inlåningsrätt framlades av 1945 års bankkommitté. Något dylikt förslag torde icke komma att avlämnas av bankkommittén före den 30 juni 1949, då giltighetstiden för 1946 års lag utgår.

Med hänsyn härtill och då övervägande skäl tala för att icke nu vidtaga några jämkningar i förevarande provisoriska lagstiftning tillstyrker jag, att 1946 års lag förlänas fortsatt giltighet för tiden till och med den 30 juni 1951.

Lagstiftningen angående bankaktiebolagens kassareserv.

Enligt lagen om bankrörelse 49 § 2 mom. första punkten är bankaktiebolag skyldigt att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den inneiggande kassan motsvarar minst 25 procent av de förbindelser, som det åligger bolaget att vid anfordran fullgöra.

Såsom ett led i de av 1937 års riksdag i valutavårdande syfte beslutade beredskapsåtgärderna ingick bland annat ett bemyndigande för Konungen att, om sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövades nödigt, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter bank- och fondinspektionens hörande meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. Stadgande härom innefattades i en den 4 juni 1937 utfärdad lag (nr 305), vilken ursprungligen ägde giltighet till och med den 28 februari 1938 men därefter successivt förlänades fortsatt giltighet, sista gången genom lag den 26 maj 1939 (nr 196), enligt vilken giltighetstiden utsträcktes till och med den 31 maj 1940.

Genom beslut av 1939 års urtima riksdag (propositionen nr 30, riksdagens skrivelse nr 80) ersattes emellertid 1937 års lag med lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. Denna lag, som i vissa avseenden innefattade en uppmjukning av de ursprungliga bestämmelserna med syfte att möjliggöra en smidigare tillämpning, gällde ursprungligen till och med den 31 maj 1940 men erhöll därefter fortsatt giltighet, senast genom lag den 2 maj 1947 (nr 159), enligt vilken giltighetstiden utsträcktes till och med den 30 juni 1948.

De nu gällande särskilda bestämmelserna om bankaktiebolags kassareserv äro upptagna i lagen den 21 juli 1948 (nr 601) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, vilken lag i huvudsakliga delar är likalydande med 1939 års lag.

Beträffande förarbetena till 1948 års lag torde jag få hänvisa till 1948 års

riksdagshandlingar (propositionen nr 295 och bankoutskottets utlåtande nr 50). I 1948 års lag stadgas följande.

Konungen äger i den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt — på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter bank- och fondinspektionens hörande — förordna:

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags inneliggande kassa skall uppgå till tjugufem procent av de förbindelser, bolaget har att vid anfordran eller efter högst två månaders uppsägning fullgöra, i den mån de icke utgöras av skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags inneliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel innestående i riksbanken, samt att, om bankaktiebolags i riksbanken innestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats, som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Förordnande må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp. Vid förordnande enligt b) eller c) må de bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka fastställas olika kvotdelar.

1948 års lag gäller till och med den 30 juni 1949.

Några bestämmelser meddelades icke med stöd av 1937 och 1939 års lagar i ämnet och ha hittills icke heller meddelats enligt 1948 års lag.

I sin förut omnämnda skrivelse den 10 mars 1949 ha *fullmäktige i riksbanken* erinrat om att fullmäktige i skrivelse till Konungen den 11 maj 1948 hemställt om utredning rörande möjligheterna att genom ändring av gällande kassareservbestämmelser skapa ökade förutsättningar för en kreditåtstramande politik, att chefen för bank- och fondinspektionen K. Wulff erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa den av fullmäktige begärda utredningen, att Wulff avgivit en den 29 maj 1948 dagtecknad »Promemoria med synpunkter på frågan om metoden för begränsning av bankaktiebolagens utlåning» (beträffande innehållet i denna promemoria se propositionen nr 295/1948 s. 7—12), och att fullmäktige lämnats tillfälle att inkomma med utlåtande över den av Wulff verkställda utredningen.

I anslutning härtill ha fullmäktige i riksbanken i sin skrivelse den 10 mars 1949 anfört följande.

Av olika skäl ha fullmäktige kommit till den uppfattningen, att det av Wulff framlagda förslaget icke lämpligen bör läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Det synes även vara förenat med avsevärda svårigheter att finna en lösning av frågan efter andra linjer. I varje fall torde en sådan lösning förutsätta en förnyad utredning av sådan omfattning, att ett förslag icke kan framläggas i sådan tid, att det kan föreläggas 1949 års vårriksdag. Å andra sidan är det fortfarande erforderligt att i beredskapssyfte äga tillgång till särskilda medel, som kunna vara ägnade att begränsa kreditgivningen. Ehuru — såsom fullmäktige framhållit i sin skrivelse den 11 maj 1948 — den nuvarande beredskapslagstiftningen angående bankaktiebolagens kassareserver sannolikt icke erbjuder de bästa tekniska möjligheterna att ernå en dylik begränsning, torde man därför åtminstone tillsvidare likväl vara hänvisad till de möjligheter, som denna lagstiftning inrymmer. Man torde emellertid böra överväga, i vad mån lagstiftningen kan göras effektivare genom att ändra de nuvarande bestämmelserna i vissa avseenden. Följande synpunkter synas därvid böra beaktas.

1) Enligt de nuvarande beredskapsbestämmelserna föreligger kassareservplikt endast för de förbindelser, bolaget har att vid anfordran eller efter högst två månaders uppsägning fullgöra, i den mån de icke utgöras av skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning. Bestämmelsen är otillfredsställande redan av den anledningen, att bankerna — såsom även skett tidigare — kunna minska de kassareservpliktiga förbindelserna genom att förlänga uppsägningstiden. Vidare medför en överflyttning av medel från korta räkningar till långa minskning i kravet på kassareserv och därmed ökade utlåningsmöjligheter. Det må härvid erinras om den betydande överflyttning av medel från uppsägnings- till kapitalräkning, som skedde under år 1947 i samband med ändringen av räntan å kapitalräkningsmedel. För att nå större effekt synes det sålunda motiverat att väsentligt vidga omfattningen av de förbindelser, för vilka skall krävas täckning av kassareserv. Det torde vara lämpligast att ställa kassareservplikten i relation till samtliga förbindelser med undantag för skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning, som med hänsyn till sin speciella natur fortfarande synas böra vara undantagna. Någon anledning att hänföra garantiförbindelser till kassareservpliktiga förbindelser synes icke heller föreligga. Om bestämmelserna utformas i enlighet härmed skulle sålunda kassareserven komma att ställas i relation till följande poster: inlåning å de vanliga bankräkningarna med undantag för sparkasseräkning, kontoskulder till inhemska banker och sparbanker samt till utländska banker och bankirer, förlagsbevis och annan upplåning, egna accepter samt rediskonterade och försålda andra växlar, utelöpande postremissväxlar, posten »diverse räkningar», samt beviljade men ännu ej utnyttjade krediter i räkning.

2) Enligt bestämmelserna i den nu gällande beredskapslagen skall kassareserven uppgå till 25 procent av de täckningspliktiga tillgångarna. Vid en utvidgning av det täckningspliktiga underlaget på sätt ifrågasatts under punkt 1) torde denna procentsats icke kunna bibehållas oförändrad. Den skulle nämligen för åtskilliga banker leda till orimliga krav på kassareserv. Det synes över huvud icke ändamålsenligt att i lagen fixera en procentsats, som vid ett utnyttjande av lagen generellt skall tillämpas för samtliga banker utan hänsyn till graden av den effekt, man vill uppnå, och utan beaktande av de olika bankernas speciella struktur. Riktigare synes vara att skapa möjligheter att inom en i lagen fixerad maximigräns med utgångspunkt från det vid varje tillfälle aktuella läget vidtaga successiva skärpningar eller lindringar i kravet på kassareservens storlek. Det synes därvid erforderligt att — såsom redan nu är fallet vid förordnande enligt b) eller c) jämlikt den

nu gällande beredskapslagen — skapa möjligheter att fastställa olika relationstal för olika grupper av banker. Beträffande den maximigräns, som enligt vad nyss sagts torde böra fastställas i lagen, må anmärkas, att verkställda uträkningar givit vid handen, att två banker den 31 januari 1949 redovisade kassareserv, som uppgick till väsentligt större belopp än 25 procent av de förbindelser, som enligt punkt 1) skulle vara täckningspliktiga. Procenttalet för övriga banker varierade mellan lägst 4 och högst 21. Den maximala procentsatsen synes i lagen böra fastställas till 25 procent. En tillämpning av denna procentsats skulle visserligen i det nu aktuella läget icke vara tillfyllest för att skärpa kravet på kassareservens storlek för de tvenne nyss berörda bankerna. Det synes emellertid rimligt att avstå från ytterligare kvantitativa krav på kassareserv för de banker, som uppvisa en osedvanligt hög likviditet, särskilt som eventuellt erforderliga skärpningar kunna åstadkommas genom möjligheten att förordna, att viss kvotdel av kassareserven skall utgöras av, förutom inläggande kassa, medel innestående i riksbanken.

Såsom förut framhållits böra olika procentsatser kunna fastställas för olika grupper av banker. Gruppindelningen torde — såsom fallet är vid den gruppindelning som är möjlig enligt den nu gällande beredskapslagen — få verkställas efter storleken av egna fonder. Det bör dock understrykas, att en gruppindelning efter denna norm inrymmer alltför starkt begränsade möjligheter att vid en tillämpning av lagstiftningen i sådan omfattning, att effekt ernås för samtliga banker, taga erforderlig hänsyn till de olika bankernas speciella struktur. Den stelhets, som vidlåder indelningsgrunden, kommer otvivelaktigt att leda till, att det inom varje grupp kommer att finnas banker, som icke kunna uppfylla kraven, i varje fall icke utan mycket menliga konsekvenser. För att ernå tillräcklig smidighet i tillämpningen synes det därför erforderligt att införa en dispensmöjlighet att användas för sådana banker, för vilka en tillämpning av förordnandet i obegränsad utsträckning skulle leda till icke godtagbara konsekvenser. Uppkommande frågor om dispens torde böra prövas av Konungen efter hörande av fullmäktige och bank- och fondinspektionen.

3) Vid den utformning, som beredskapsbestämmelserna om kassareserv skulle få enligt vad som ifrågasatts under punkterna 1) och 2), kan det tänkas, att i ett läge, då en relativt låg procentsats skulle befinnas tillräcklig för att uppnå åsyftad effekt för flertalet banker, ett förordnande med sådan procentsats skulle innebära mindre krav på kassareservens storlek än vad som följer av bestämmelserna i banklagen. Det torde därför böra fastslås i beredskapslagen att — oavsett förordnandets innehåll — banklagens bestämmelser om kassareservens storlek skola utgöra minimikrav.

Under hänvisning härtill ha fullmäktige i riksbanken uttalat, att den nuvarande beredskapslagen, som upphörde att gälla med utgången av juni månad 1949, borde från och med den 1 därpå följande juli ersättas med en ny lag, som tillgodosåge de av fullmäktige anförda synpunkterna.

I det vid bankofullmäktiges skrivelse fogade förslaget till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv ha upptagits följande bestämmelser, nämligen att Konungen må — i den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt — på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter bank- och fondinspektionens hörande, förordna:

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags ineliggande kassa skall uppgå icke endast till i nämnda lagrum föreskrivet belopp utan jämväl till viss bestämd kvotdel, dock högst tjugufem procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags ineliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt förutnämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom ineliggande kassa, medel inestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel inestående i riksbanken, samt att, om bankaktiebolags i riksbanken inestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats, som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Vidare har i lagförslaget upptagits bestämmelser om att förordnande må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp, att vid förordnande de bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, må efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka fastställas olika kvotdelar, samt att Konungen må efter hörande av fullmäktige i riksbanken och bank- och fondinspektionen beträffande visst bankaktiebolag medgiva den jämkning i meddelat förordnande, som med hänsyn till särskilda omständigheter prövas nödigt.

Enligt det vid bankofullmäktiges skrivelse fogade protokollet har *herr Björnsson* anmält avvikande mening och därvid anfört följande.

Mot vad fullmäktiges majoritet föreslagit i fråga om kassareservbestämmelserna har jag intet annat att erinra än att det synes mig enklare och mera rationellt att medräkna all inlåning i det belopp som skall ligga till grund för beräkning av kassareserven, således även vad som är inlånat på s. k. sparkasseräkning. Även om man vid sådan ändring av de föreslagna bestämmelserna bibehåller 25 % såsom högsta möjliga procentsats, är det självfallet att vid tillämpningen man med hänsyn härtill kan få avsedd effekt med en lägre procentsats än som är erforderlig ifall man icke räknar in sparkasseinlåningen.

Av remissinstanserna ha *fullmäktige i riksgäldskontoret* anfört, att fullmäktige icke hade något att erinra mot att bankofullmäktiges framställning bifölles.

Bank- och fondinspektionen har till en början framhållit, att den sedan krigets slut pågående expansionen på kreditmarknaden under loppet av år 1948 i huvudsak avstannat. Även om sålunda utlåningens volym i stort sett

stabiliserats — vissa variationer i densamma måste enligt sakens natur förekomma — hade emellertid dess sammansättning under det senaste året förändrats, i det att vissa grupper av krediter ökats medan andra reducerats.

Till belysande av sistnämnda förhållande har inspektionen åberopat bl. a. följande tablå över förändringarna i utlåningens sammansättning under tiden den 30 november 1947—den 30 november 1948.

	Byggnads- kreditiv	Andra fast. kred.	Kommun- lån	Övrig utlåning	Summa
milj. kronor					
Grupp I (5 lokala banker).....	— 5.5	+ 3.7	+ 1.6	+ 1.1	+ 0.9
Grupp II (8 provinsbanker)	— 5.3	— 4.1	+ 8.5	+ 21.2	+ 20.2
Grupp III A (4 storbanker).....	— 26.2	— 80.4	— 54.7	+ 201.9	+ 40.5
Grupp III B (4 medelstora banker)	— 18.1	— 17.4	+ 1.8	+ 17.2	— 16.4
Samtliga banker ¹	— 55.1	— 98.2	— 42.8	+ 241.4	+ 45.2

I anslutning härtill har inspektionen framhållit, att medan byggnadskreditiv och andra fastighetskrediter sjunkit med sammanlagt drygt 150 miljoner kronor samt kommunlån med ca 43 miljoner kronor, hade övrig utlåning stigit med över 240 miljoner kronor; totalt hade utlåningen gått upp med ungefär 45 miljoner kronor. Samtidigt härmed hade bankerna väsentligt stärkt sin likviditet.

Inspektionen har anfört, att det förhållandet, att bankerna sålunda kunnat förbättra sin likviditet, oaktat utlåningen totaliter icke minskat utan tvärtom inom vissa sektorer expanderat, ådagalade svårigheten att genom skärpta likviditetsbestämmelser åstadkomma den åsyftade åtstramningen på kreditmarknaden. Genomförandet av det förslag till åtgärder i kreditbegränsande syfte, som presenterades i den av Wulff upprättade promemorian den 29 maj 1948 vore emellertid — vilket jämväl där medgivits — förenat med allvarliga olägenheter. Å andra sidan kunde det heller icke bestridas, att skärpta likviditetskrav i allt fall indirekt begränsade bankernas utlåningsmöjligheter. Med hänsyn härtill kunde en beredskapslagstiftning av den art bankofullmäktige rekommenderat måhända likväl vara att föredraga framför åtgärder sådana som de i nyssnämnda promemoria diskuterade; en förutsättning härför vore dock, att nämnda lagstiftning utformades på ett även ur *likviditetssynpunkt* godtagbart sätt. I angivna hänseende lämnade emellertid bankofullmäktiges förslag rum för vissa erinringar.

Vad angår de konkreta verkningarna av bankofullmäktiges nu föreliggande förslag har inspektionen hänvisat till två vid remissutlåtandet fogade sammanställningar. Dessa sammanställningar torde såsom *Bihang A* och *B* få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag.

Inspektionen har — under hänvisning till dessa sammanställningar — anfört, att ett närmare studium av desamma gäve vid handen, att starka ojäm-

¹ Exkl. Sparbankernas bank.

heter i avseende å kassareservskyldigheten skulle inträda, därest bankofullmäktiges förslag komme att oförändrat tillämpas. Såsom exempel härpå kunde anföras att, medan den maximala kassareservskyldigheten för fyra provinsbanker enligt bankofullmäktiges förslag skulle medföra, att kassareserven, i förhållande till vad nu gällde, skulle få ökas med ca 300 %, motsvarande ökning för en provinsbank skulle stanna vid ca 150 %, för en annan sådan bank vid ca 190 % men för två mindre provinsbanker springa upp till 650 å 700 %. Vad storbanksgruppen beträffar fölle i ögonen, att Stockholms enskilda banks kassareservskyldighet skulle ökas med 66 %, var emot Svenska handelsbanken och Göteborgs bank finge vidkännas en höjning härav med 152 respektive 158 %. Starkast framträdde dock den påtalade ojämnheten beträffande Inteckningsbanken, för vilken vid tillämpning av den föreslagna beredskapslagen kassareserven skulle få i det närmaste tiodubblas.

Inspektionen har vidare anfört.

Det ligger i själva likviditetsbegreppet, att intet verkligt samband föreligger mellan fondernas och kassareservens storlek för en bank. Av sammanställningarna framgå också, att exempelvis Skandinaviska banken, som har ett icke oväsentligt lägre eget kapital än Svenska handelsbanken, den 28 februari 1949 höll en större kassareserv än den senare banken, något som den också borde göra med hänsyn till sin inlånings sammansättning; och vad angår Stockholms enskilda bank och Göteborgs bank förhöllo sig dessas fonder ungefär som 13:10, medan kassareserverna vid nyssnämnda tidpunkt bildade en annan relation, i verkligheten ungefär 39:10. Om den föreslagna beredskapslagstiftningen icke skulle få alltför ojämna verkningar, finge därför dispensmöjligheten sannolikt tillgripas i åtskilliga fall. I vissa situationer skulle kanske en nära nog individuell behandling av bankerna bliva erforderlig, något som lätt kunde giva lagtillämpningen ett visst drag av godtycke. Det är vidare svårt att förstå på vad sätt ett eventuellt förordnande för en bank att hålla medel innestående i riksbanken skulle kunna nivellera ojämnheter, som här avses; ett dylikt förordnande komme väl närmast att medföra att vederbörande bank avyttrade viss del av sitt statspappersinnehav och insatte likviden i riksbanken. Om tillgodohavandet finge innestå räntelöst eller mot lägre ränta än som gällde för de försålda statspapperen, komme banken antagligen att söka kompensera sig för den fördyrade kassareservhållningen. Den slutliga effekten bleve därför sannolikt en höjning av räntan för utlåningen eller för vissa delar därav.

Orsaken till att den föreslagna lagstiftningen sålunda icke torde kunna godtagas i helt oförändrat skick är, såsom redan antytts, att likviditetsynpunkten icke blivit tillräckligt beaktad vid utformningen av förslaget. Såvitt inspektionen kan bedöma torde det emellertid vara möjligt att genom en del förändringar i fråga om underlaget för kassareservskyldigheten åstadkomma en författning, som tillgodoser nyssnämnda synpunkt och som även kan främja det primära syftet med framställningen, att åstadkomma en ökad stramhet på kreditmarknaden.

Utgångspunkten för en lagstiftning angående bankernas likviditet bör vara, att kassareserven ställes i relation till avistaskulderna och de därmed jämförbara förbindelserna, något som också iakttagits i såväl lagen om bankrörelse som den nu existerande beredskapslagen på området. Förslaget om att tillgodohavanden å sparkasseräkning skola vara undantagna från

de förbindelser, i relation till vilka kassareserv skall hållas, får väl därför antagas vila på den — enligt inspektionens uppfattning fullt riktiga — grunden, att sparkassemedlen representera en brett fördelad, enligt erfarenheten stabil inlåning. I konsekvens härmed bör emellertid icke heller den del av kapitalräkningsmedlen, som har samma eller än stabilare karaktär, medföra kassareservskyldighet. Hur stor del av kapitalräkningsmedlen som bör kunna undantagas från de kassareservpliktiga förbindelserna är en avvägningsfråga, men man skulle, i enlighet med vad i förenämnda promemoria uttalats, kunna tänka sig, att itrågavarande skyldighet begränsades till att gälla allenast kapitalräkningstillgodohavanden å mer än 100 000 kronor.

Förlagsbevis och annan upplåning samt skuldposten »diverse räkningar» böra icke heller inräknas bland de förbindelser, för vilka kassareserv skall hållas. Vad förlagsbevis angår ha bankerna för närvarande inga sådana utelöpande, och i den mån dylika skulle utgivnas, kan man utgå från att de komma att bli så långfristiga, att kassareserv till deras täckande icke kan ur likviditetssynpunkt krävas. Detsamma gäller beträffande annan upplåning, som för närvarande uteslutande avser Inteckningsbankens långfristiga upplåning, huvudsakligen i form av obligationslån. Beträffande slutligen posten »diverse räkningar» representerar densamma som bekant endast till obetydlig del verkliga skulder; under denna rubrik redovisas i enlighet med inspektionens anvisningar så gott som uteslutande poster av icke skuldnatur såsom intjänade räntor och provisioner, värderegleringskonton och dylikt.

Härefter har inspektionen uttalat, att de principer för beredskapslagstiftningen om bankernas kassareserv, vilka inspektionen här förordat, borde ligga till grund även för den permanenta lagstiftningen på området. Det i lagen om bankrörelse bestämda underlaget för beräkning av kassareserv borde alltså utvidgas till att gälla även sådan inlåning å uppsägnings-, depositions- och kapitalräkning, som — ehuru formellt ej avista — dock hade rörlig karaktär. Om så skedde vunnos även den fördelen, att beredskapslagstiftningen i stort behövde innehålla endast ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att, då så erfordrades, fastställa ett högre relationstal för kassareservens storlek än det för normala förhållanden avsedda, i lagen om bankrörelse inskrivna talet. Det finge förutsättas, att 1945 års bankkommitté vid sin förestående översyn av nämnda lag komme att pröva även frågan om bankernas kassareservskyldighet och att de nu framförda synpunkterna härvid bleve föremål för kommitténs övervägande. Måhända kunde därför förevarande fråga vinna sin definitiva lösning redan vid 1950 års riksdag. Intill dess så skett borde de av inspektionen förordade bestämmelserna inflyta i beredskapslagstiftningen. Den nu gällande beredskapslagen i ämnet borde därför givas förlängd giltighet för ytterligare ett år och samtidigt ändras så att kassareservskyldigheten komme att avse även den nyss nämnda inlåningen. Förslagsvis skulle, i enlighet med vad här anförts, till dylik inlåning kunna hänföras — förutom medel å uppsägningsräkning — insättningar på depositions- och kapitalräkning i den mån de överstege 100 000 kronor. Den av inspektionen föreslagna utvidgningen av de kassareservpliktiga tillgångarna innebure, att vid bibehållande av det i gäl-

lande beredskapslag inskrivna relationstalet, 25 %, för bestämmande av kassareservens storlek, Kungl. Maj:t kunde föranstalta om en väsentligt starkare ökning av bankernas likviditet än som vore möjligt enligt nyssnämnda lag. Med hänsyn till den korta tid som stått inspektionen till buds för handläggning av förevarande ärende hade det icke varit möjligt för ämbetsverket att utföra någon närmare uppskattning av måttet på denna ökning, men en överslagsberäkning gäve vid handen, att det syntes röra sig om minst 600 miljoner kronor. Redan med en dylik skärpning av likviditetskravet kunde betydande penningpolitiska verkningar nås, och en ökning av relativtalet 25 procent vore därför icke erforderlig. I detta sammanhang ville inspektionen erinra om att bankerna själva under senaste tid visat sig angelägna att stärka sin likviditet; någon anledning att befara en omsvängning i uppfattningen i detta avseende under den tid varom här vore fråga funnes enligt inspektionens mening icke. Såsom förut anmärkts borde ett och samma relationstal kunna tillämpas i fråga om samtliga bankers kassareservskyldighet. Av försiktighetsskäl borde man måhända likväl i beredskapslagen inrymma en möjlighet för Kungl. Maj:t att dispensvägen medgiva ett lägre relationstal för viss bank. Av skäl som i det föregående anförts syntes man slutligen kunna överväga, att i detta sammanhang ur beredskapslagen avlägsna bestämmelserna om skyldighet för bank att i visst fall redovisa del av kassareserven såsom tillgodohavande i riksbanken. Möjlighet att uttaga särskild ränta å belopp, varmed bank kunde brista i föreskriven kassareserv, borde däremot finnas.

Svenska bankföreningen har i sitt utlåtande erinrat om att föreningen vid två tillfällen tidigare yttrat sig rörande lagstiftningen på detta område, nämligen dels vid tillkomsten av den första lagen i ämnet år 1937 och dels i samband med de ändringar som vidtogos däri genom den nya lagstiftning i ämnet som tillkom år 1939 och som i huvudsak ännu vore gällande. Vid sistberörda tillfälle yttrade föreningen bl. a. att en fullmaktslag av förevarande slag ej borde anlitas, förrän mera rimliga vägar — ej minst sådana som hade sin omedelbara grund i ett gott och effektivt samarbete mellan riksbanken och de enskilda bankinstituten — visat sig icke vara till fyllest. Godtoges från det allmännas sida detta principiella betraktande av lagen, vore det föreningens förhoppning, att någon användning av densamma ej skulle behöva förekomma. Den förhoppning, varåt föreningen då gav uttryck, hade som bekant infriats — lagen hade icke någon gång behövt sättas i kraft, oaktat de mycket svåra påfrestningar som vårt penningväsende under åren varit utsatt för. Föreningen ville icke underlåta att framhålla, att detta till väsentlig mån hade sin grund i den kontakt mellan riksbanken och affärsbankerna som ständigt ägt rum och alltjämt i hög grad vore tillfinnandes. Affärsbankerna komme säkert även i fortsättningen att i största möjliga mån söka inrätta sin affärspolitik efter de önskemål, som ur penningpolitiska synpunkter framfördes från riksbankens sida, och föreningen trodde sig kunna uttala, att de resultat som uppnåtts genom detta samarbete icke till någon del bottnat i vetskapen om beredskapslag-

stiftningens existens utan fastmera vore att hänföra till en för bankerna naturlig strävan att söka rätta sig efter riksbankens intentioner i dessa hänseenden. Med det sålunda förda resonemanget ville föreningen emellertid icke urgera, att de särskilda beredskapsbestämmelserna i nuvarande situation skulle avskaffas. Men föreningen ville med det sagda ha understrukit vad föreningen i remissväg yttrade redan år 1937, nämligen att lagen uteslutande finge vara ett för osedvanliga situationer avsett medel för valutavårdens handhavande, som således under inga omständigheter finge betraktas som ett led i själva banklagstiftningen. Dessutom ansåge föreningen de nu anförda synpunkterna utgöra ett särskilt skäl till att gå fram med försiktighet, då det gällde att genomföra ifrågasatta skärpningar i lagstiftningen.

Beträffande de ifrågasatta skärpningarna har föreningen anført.

Det remitterade förslaget innebär, att eventuellt förordnande enligt beredskapslagen mom. a) skall avse täckningsplikt för samtliga förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning, medan sådant förordnande enligt nu gällande beredskapslag endast avser täckningsplikt för förbindelser som skola fullgöras a vista eller efter högst två månaders uppsägning. Föreningen har med sin uppfattning om lagens extraordinära beredskapskaraktär icke anledning att alltför hårt motsätta sig en viss utvidgning av de enligt lagen täckningspliktiga förbindelserna, men vill dock framhålla, att förslaget i detta hänseende går alltför långt. Föreningen kan sålunda icke finna det motiverat, att medel som innestå med längre uppsägningstid än fyra månader över huvud skola inbegripas under täckningsregeln. Särskilt orimligt skulle detta vara i fråga om de medel, som bankerna numera emottaga på kapitalräkning med tolv månaders uppsägningstid och utan möjlighet till förtida lyftning ens mot provisionsavdrag. Dessa medel utgöra i själva verket en så utomordentligt stabil inlåning, att begreppet kassareserv icke rimligen bör apteras på dem. Föreningen vill därjämte, i anslutning till vad bankinspektören Wulff i sin den 29 maj 1948 avgivna promemoria i ämnet antydde, starkt understryka, att täckningsplikten för medel innestående å depositions- och kapitalräkningar rimligen bör begränsas till att avse allenast belopp överstigande 100 000 kronor. De lägre beloppen å dessa räkningar representera nämligen också i de flesta fall en synnerligen stabil inlåning av mestadels sparmedelskaraktär och böra därför i detta hänseende behandlas på samma sätt som sparkassemedel. Att vidare, som förslaget avser, låta jämväl posten »diverse räkningar» komma in under täckningsplikten vore ur saklig synpunkt direkt felaktigt. Denna post i bankernas räkenskaper upptager regelmässigt i huvudsak balanserade inkomstposter, såsom räntor, reserverade överskottsmedel m. m., och innehåller i allmänhet endast till en obetydlig del poster av verklig skuldnatur.

Den föreslagna nya lagen företer vidare den olikheten i förhållande till nu gällande lag, att banklagens kassareservbegrepp, minst 25 procent av de täckningspliktiga förbindelserna, ersatts med »viss bestämd kvotdel, dock högst 25 procent» av dessa tillgångar. Vidare skola jämväl vid förordnande enligt mom. a) — således icke såsom nu endast vid förordnande enligt mom. b) eller c) — de banker, som förordnandet omfattar, efter storleken av egna fonder kunna uppdelas i grupper, för vilka fastställas olika kvotdelar. De nämnda avvikelserna ha motiverats med att vid den föreslagna utvidgningen av det täckningspliktiga underlaget den nuvarande procentsatsen icke syntes kunna bibehållas oförändrad och att man därför

borde skapa möjligheter att inom en i lagen fixerad maximigräns med utgångspunkt från det vid varje tillfälle aktuella läget vidtagna successiva skärpningar eller lindringar i kravet på kassareservens storlek, samt att det därvid syntes erforderligt att över hela linjen skapa möjligheter att fastställa olika relationstal för olika grupper av banker. Som komplettering i sistberörda hänseende och för att ernå tillräcklig smidighet i tillämpningen har det vidare ansetts erforderligt att införa en dispensmöjlighet att användas för sådana banker inom de olika grupperna, för vilka en tillämpning av förordnandet i obegränsad utsträckning skulle leda till icke godtagbara konsekvenser.

Föreningen ställde sig redan i sitt yttrande till 1939 års lagstiftning avvisande mot den då föreslagna och sedermera genomförda begränsade möjligheten till indelning i grupper, för vilka olika kvotdelar skulle kunna fastställas. Föreningen påpekade, att ett godtagande av förslaget skulle föranleda, att teoretiskt intet hinder skulle finnas för att en sådan gruppering i praktiken dreves så långt, att särskilda bestämmelser fastställdes för nästan varje bank. Föreningen framhöll vidare, att på en fullmaktslag av den ömtåliga beskaffenhet som den förevarande måste ställas kravet, att den framträdde i en fullt objektiv gestaltning. Möjligheter till individuella eller nära nog individuella och fördenskill lätt nog till synes subjektiva ingripanden borde noga undvikas. De farhågor, vartill förefintligheten av sådana möjligheter föranledde, förklarades måhända vara överkliga, men det riktiga vore dock, att lagstiftningen gjordes sådan, att de icke kunde förekomma.

De synpunkter som sålunda framfördes av föreningen år 1939 göra sig med ökad styrka gällande inför det nu föreliggande förslaget, som i själva verket innebär, att all enhetlighet i lagstiftningens tillämpning kan skjutas åt sidan. Det främsta principiella kravet på en lagstiftning av detta slag är att den skall verka generellt och icke ge utrymme för ens något sken av godtycke i tillämpningen. Det kan icke betecknas som någon berömvärd smidighet i lagstiftningen, att dess huvudregel får en sådan utformning, att nämnda krav måste så väsentligt eftersättas som här föreslås. Och det kan befaras, att den dispensregel, som nu föreslås till införande, långt ifrån att utgöra någon fördel för bankerna tvärtom kan åberopas för att göra kassareservkraven inom de olika grupperna generellt sett onödigt hårda. Den omständigheten, att en dispensregel ansetts böra tillgripas, är också i och för sig ett tecken på att de föreslagna skärpningarna av huvudregeln tagits till i överkant. Föreningen vill med det nu anförda hava tagit bestämt avstånd från tanken att, på sätt som här föreslås, ytterligare skärpa möjligheten till differentiering av lagens tillämpning på de särskilda bankerna. I den mån förslaget i denna del är avhängigt av de föreslagna skärpningarna av lagens huvudregel, böra därför icke heller dessa skärpningar bringas till genomförande.

Slutligen har föreningen anført, att föreningen i fråga om själva lagens utformning ville föreslå den sakliga ändringen, att vid förordnande jämlikt mom. b) i kassareserven skulle kunna inräknas icke endast likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank och bankir utan även på viss fixerad tid bundna sådana tillgodohavanden ävensom andra utländska tillgångar med förfallodag inom samma tid, om vilkas inlösen ingen tvekan behövde råda. Det vore nämligen angeläget, att hinder ur nu förevarande synpunkt ej skulle föreligga för gynnsammast möjliga förräntning, utan likviditetskravets eftersättande, av de medel bankerna hade placerade i utlandet. Den-

na fråga vore i dagens valutaläge av särskild betydelse, då varje tillskott till försörjningen med utlandsvalutor måste eftersträvas. Eftersom de medel bankerna hade placerade utomlands vore undandragna den svenska rörelsen, skulle en sådan ändring verka för samma syfte som lagstiftningen i sin helhet avsåge att fylla. Slutligen ville föreningen påpeka, att den av bankofullmäktige föreslagna lagtexten under mom. a) borde överarbetas så, att därav tydligt framginge vad som åsyftades, nämligen att kassareserven efter förordnande som där avsåges alltid skulle utgöra lägst det belopp, var till den skulle uppgå med tillämpning av kassareservbestämmelsen i lagen om bankrörelse.

Departementschefen. Såsom framgår av det anförda har alltsedan år 1937 varit gällande en särskild lagstiftning, enligt vilken Kungl. Maj:t bemyndigats att under närmare angivna förutsättningar — med avvikelse från vad som stadgas angående bankaktiebolags kassareserv i 49 § 2 mom. lagen om bankrörelse — utfärda skärpta föreskrifter rörande sådan kassareserv. Syftet med denna särskilda lagstiftning har under dess giltighetstid i viss mån förskjutits. Vid tillkomsten av lagstiftningen i fråga rådde farhågor för en allmän inflation, framkallad eller skärpt av ett starkt monetärt överflöd på den svenska penningmarknaden, varför det då ansågs nödvändigt att till de valutavårdande myndigheternas förfogande ställa sådana medel som voro ägnade att motverka en skadlig kreditutvidgning. I samband med omarbetningen av lagstiftningen vid krigsutbrottet hösten 1939 underströks, att det vore av största vikt att de valutavårdande myndigheterna sattes i stånd att hindra att statliga utbetalningar ledde till en starkt ökad likviditet på penningmarknaden; läget på denna marknad borde därför kunna påverkas i åtstramande riktning i sådan utsträckning att spekulativa tendenser i görligaste mån motarbetades. Vid framläggandet för 1948 års riksdag av propositionen nr 295 med förslag om fortsatt giltighet av lagstiftningen på nu ifrågavarande område hänvisades till bankofullmäktiges uttalande den 11 maj 1948, enligt vilket det i dåvarande läge vore nödvändigt att söka bemästra inflationsriskerna genom direkta ingripanden på olika områden av det ekonomiska livet, varvid dock riksbanken givetvis borde underbygga en sådan ekonomisk politik med kreditåtstramande åtgärder. I anslutning härtill framhölls i propositionen, att det vore angeläget med kreditåtstramande åtgärder, som skapade ökade möjligheter att begränsa investeringarna.

I sin skrivelse den 10 mars 1949 ha bankofullmäktige förordat en särskild lagstiftning rörande bankbolagens kassareserver jämväl med avseende å tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950. Såsom motivering härför ha fullmäktige åberopat, att det fortfarande vore erforderligt att i beredskapssyfte äga tillgång till särskilda medel, som kunde vara ägnade att begränsa kreditgivningen.

Vid sin nyssnämnda skrivelse ha bankofullmäktige fogat förslag till en

ny lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. De i detta förslag upptagna bestämmelserna avvika på vissa punkter från vad som för närvarande gäller enligt 1948 års lag i ämnet. Sålunda föreslås, att kassareservplikten skall ställas i relation icke endast till — såsom för närvarande är fallet — sådana förbindelser som vederbörande bankbolag har att fullgöra vid anfordran eller efter högst två månaders uppsägning — utan även till bolagets övriga förbindelser, dock med undantag för garantiförpliktelser och skulder på grund av insättningar på sparkasseräkning. Vidare förordas att den nuvarande bestämmelsen därom, att kassareserven tillsammans med ineliggande kassa skall uppgå till 25 procent av de täckningspliktiga förbindelserna, ersättes med den föreskriften att kassareserven och kassan skola utgöra viss bestämd kvotdel, *högst* 25 procent, av de täckningspliktiga förbindelserna. Bankofullmäktige förorda därjämte, att möjlighet skapas att — vid tillämpning av ifrågavarande föreskrift — fastställa olika procenttal för olika grupper av banker, att dispensmöjlighet för Kungl. Maj:t införes samt att i den nya lagen fastslås att vad i banklagen föreskrives om kassareserv skall utgöra minimikrav.

Från remissinstansernas sida har icke ifrågasatts behovet av en särskild lagstiftning rörande bankbolagens kassareserver jämväl med avseende å tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950.

De av bankofullmäktige föreslagna ändringarna av nu gällande bestämmelser ha icke föranlett någon erinran från riksgäldsfullmäktiges sida. Härvid må anmärkas att — med undantag för den i det föregående återgivna reservationen av herr Björnsson — enhällighet rått i denna fråga hos såväl banko- som riksgäldsfullmäktige.

Däremot ha åtskilliga invändningar mot de föreslagna ändringarna framförts av bank- och fondinspektionen samt bankföreningen.

Beträffande dessa invändningar må till en början nämnas, att bankföreningen i sitt utlåtande erinrat om att föreningen vid tidigare tillfällen uttalat, att en fullmaktslag av förevarande slag icke borde anlitas förrän mera rimliga vägar — särskilt sådana som grundades på ett effektivt samarbete mellan riksbanken och de enskilda bankinstitutet — visat sig icke vara till fyllest. I anslutning till detta uttalande vill jag emellertid framhålla, att den hittillsvarande lagstiftningen på detta område byggt på den av bankföreningen uttalade principen eller alltså att fullmaktslagen skulle tillgripas endast i sådant fall, då tillfredsställande resultat icke kunde nås på frivillighetens väg. Någon ändring i detta avseende förutsattes icke.

Såväl inspektionen som bankföreningen ha anfört vissa mera principiella invändningar mot de ändringar i lagstiftningen rörande kassareserverna som bankofullmäktige förordat. Dessa invändningar äro i och för sig förtjänta av att beaktas. Emellertid ha inspektionen och bankföreningen vid bedömandet av frågan om lagstiftningens närmare utformning tagit särskild hänsyn till att lagstiftningen borde anpassas efter kraven på bankernas likviditet, under det att bankofullmäktige starkare understrukit att lagstift-

ningen närmast är avsedd att vara ett penningpolitiskt medel, som bör tagas i anspråk i sådana situationer då en erforderlig åtstramning på kreditmarknaden icke kan uppnås på annat sätt.

I likhet med bankofullmäktige är jag av den uppfattningen, att den särskilda lagstiftning rörande bankbolagens kassareserver, som får anses erforderlig under tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950, bör utformas i främsta rummet såsom ett penningpolitiskt medel, användbart för det av bankofullmäktige angivna ändamålet. Det kan visserligen icke med bestämdhet göras gällande, att en skärpning av kassareservbestämmelserna innebär den bästa lösning av föreliggande fråga, men någon annan lämplig utväg har hittills icke kunnat anvisas. Det torde därför vara nödvändigt att åtminstone tills vidare utforma den nu ifrågavarande lagstiftningen på grundval av skyldigheten för bankerna att hålla viss kassareserv.

Med hänsyn härtill och då det av bankofullmäktige framlagda förslaget — vilket är avsett att tillämpas endast under extraordinära förhållanden — i enlighet med vad förut anförts är att betrakta såsom ett provisorium i avvaktan på en ur principiell synpunkt mera tillfredsställande lösning, anser jag mig kunna i huvudsak godtaga förslaget.

Beträffande härefter lagstiftningens närmare utformning ha bank- och fondinspektionen samt bankföreningen framställt vissa erinringar mot bankofullmäktiges förslag såvitt angår de förbindelser, för vilka täckningsplikt — enligt punkt a) i förslaget — ifrågasättes. I anledning härav må framhållas, att uppdelningen av ett bankbolags förpliktelser i täckningspliktiga och täckningsfria är en fråga av mera underordnad betydelse, därest lagstiftningen utformas så att kassareserven och ineliggande kassa skola utgöra en endast till sitt maximum bestämd kvotdel av förstnämnda förpliktelser; i samma mån som dessa förpliktelser ökas och de täckningsfria minskas är det ju möjligt för Kungl. Maj:t att nedsätta den kvotdel som vid en annan uppdelning skulle ansetts lämplig. Beträffande den på skuldsidan i bankbolagens räkenskaper förekommande posten diverse räkningar må framhållas, att dylika räkningar i viss utsträckning icke kunna anses såsom sådana förbindelser varom under a) i förslaget förmåles. Då några mera väsentliga ändringar i det täckningspliktiga underlag, som föreslagits av bankofullmäktige, icke kunna vidtagas utan att effektiviteten av lagstiftningen förringas, anser jag övertvägande skäl tala för att bankofullmäktiges förslag i denna del genomföres i oförändrat skick.

Såsom bankofullmäktige uttalat bör i författningen i ämnet uttryckligen angivas, att kassareserven alltid skall utgöra lägst det belopp, vartill kassareserven skulle uppgått med tillämpning enbart av kassareservbestämmelsen i lagen om bankrörelse.

Bankföreningen har föreslagit, att vid förordnande jämlikt mom. b) skulle i kassareserven få inräknas icke endast likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir utan även vissa slag av tidsbundna utländska tillgångar. Häremot bör emellertid framhållas, att ett tillgodoseende av detta önskemål skulle innebära en i detta sammanhang icke motiverad utvidg-

ning av det genom lagen om bankrörelse fastställda begreppet kassareserv. Frågan torde icke heller för bankernas del ha någon väsentlig betydelse — åtminstone för närvarande — då bankerna äro skyldiga att till riksbanken avyttra sina utländska tillgångar i valutor.

Vidare ha såväl bank- och fondinspektionen som bankföreningen framställt erinringar mot den av bankofullmäktige föreslagna bestämmelsen, enligt vilken det skulle bliva möjligt att vid förordnande enligt mom. a) uppdelade bankerna efter storleken av egna fonder i olika grupper, för vilka fastställas olika kvotdelar. I detta hänseende har framhållits, att sagda bestämmelse i förening med den föreslagna dispensmöjligheten skulle öppna alltför stora möjligheter till individuell behandling av bankerna; kravet på att lagstiftningen skulle vara fullt objektiv kunde med andra ord trädas för nära. Denna invändning har självfallet visst fog för sig. Emellertid är det angeläget att ett något så när effektivt medel erhålles för att i en viss situation kunna uppnå ett ur penningpolitisk synpunkt lämpligt resultat. Vidare må understrykas, att det knappast är möjligt att föreskriva generellt verkande regler av tillräcklig effektivitet om man icke samtidigt — ej minst med hänsyn till bankerna själva — har möjlighet att medgiva avvikelser från det generella förordnandet. Med hänsyn härtill anser jag mig kunna biträda vad fullmäktige härutinnan förordat. Därest den föreslagna nya lagstiftningen över huvud taget kommer att utnyttjas, förutsätter jag självfallet att detta sker på ett sätt som — ur de synpunkter bankföreningen antytt — icke kan giva anledning till anmärkning.

Lagstiftningen rörande riksbankens sedelutgivning.

Jämlikt 9 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank (*riksbankslagen*) äger riksbanken utgiva sedlar till det belopp, som motsvaras av dubbla summan av riksbankens metalliska kassa beräknad enligt 11 §, samt därutöver till ett belopp av 350 miljoner kronor. Enligt 9 § andra stycket kan riksbanken under vissa förutsättningar erhålla bemyndigande att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst 350 miljoner kronor. Så snart ske kan skall dock den utelöpande sedelmängden nedbringas med ett belopp motsvarande vad som utgivits med stöd av sådant bemyndigande.

Enligt 10 § skall den del av bankens utelöpande sedlar, som överstiger bankens metalliska kassa, motsvaras av vissa i sistnämnda paragraf angivna tillgångar, den s. k. supplementära sedeltäckningen, nämligen

- a) lätt säljbara statspapper;
- b) allmänna hypoteksbankens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer ävensom sådana andra inhemska obligationer, som noteras å utländsk börs;
- c) på utrikes ort nedsatt eller under transport varande, på betryggande sätt försäkrat guldmynt och omyntat guld, som icke enligt 11 § inräknas i metalliska kassan;

- d) växlar, betalbara inom eller utom riket;
- e) hos bank eller bankir på utrikes ort i räkning inestående, inom sex månader till betalning förfallna medel, efter avdrag av riksbankens skuld i dylik räkning;
- f) medel, utlånade på bestämd tid av högst tre månader eller med högst samma uppsägningstid mot säkerhet av sådana statspapper och obligationer, som omförmälas under a) och b), samt, intill ett belopp av etthundra miljoner kronor, mot annan säkerhet.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall enligt 11 § första stycket räknas allt riksbankens guld inom landet samt dessutom, intill ett belopp motsvarande femton procent av hela metalliska kassan, banken tillhörigt, på utrikes ort nedsatt eller under transport varande, på betryggande sätt försäkrat guld. I 11 § andra stycket stadgas, att metalliska kassan ej må bibehållas vid lägre belopp än 150 miljoner kronor.

I syfte att skapa den större elasticitet i penningssystemet, som förhållandena påkallade, ha de enligt riksbankslagen gällande bestämmelserna temporärt modifierats med stöd av *lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.* Denna lag gällde ursprungligen till och med den 31 mars 1940 men erhöll därefter fortsatt giltighet, sista gången genom lag den 16 maj 1947 (nr 194), enligt vilken giltighetstiden utsträcktes till och med den 30 juni 1948. Lagen i fråga utgjorde ett led i krigsärens beredskapslagstiftning och hade karaktären av en fullmaktslag, tillämplig vid krig eller krigsfara, vari riket befann sig, eller eljest under utomordentliga av krig föranledda förhållanden.

De modifierade bestämmelser, som meddelats med stöd av 1939 års lag, inneburo följande.

Genom *kungörelsen den 31 januari 1940 (nr 54) med viss bestämmelse angående riksbankens metalliska kassa* sattes stadgandet i 11 § första stycket riksbankslagen angående metalliska kassan temporärt ur kraft. I sagda kungörelse förordnades, att såsom riksbankens metalliska kassa skulle räknas *allt* riksbanken tillhörigt guld. De i riksbankslagen givna begränsningarna för sedelutgivningsrätten, vilka sammanhängde med guldets placering, hade nämligen ansetts lägga hinder i vägen för en sådan fördelning av riksbankens guldbehållning, som ur säkerhetssynpunkter varit mest betryggande.

Vidare utfärdades bestämmelser, varigenom ökning medgavs av det belopp, varmed sedelutgivningen jämlikt 9 § första stycket riksbankslagen finge överstiga dubbla summan av metalliska kassan. Genom *kungörelsen den 14 februari 1947 (nr 31) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning* ökades sålunda nämnda belopp från 350 till 1 400 miljoner kronor. Genom *kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 251) med viss bestämmelse angående riksbankens sedelutgivning* ökades beloppet till 2 500 miljoner kronor.

1939 års fullmaktslag upphörde att gälla med utgången av juni månad 1948. I stället gäller numera lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

I sistnämnda lag stadgas, att under tiden från och med den 1 juli 1948 till och med den 30 juni 1949 skola, i stället för vad i 9 § och 11 § första stycket riksbankslagen finnes stadgas, följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse, nämligen att riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst tretusentvåhundra miljoner kronor (1 §), att därest så med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt Konungen må, om riksdagen ej är samlad, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor, att dylikt av Konungen lämnat medgivande skall, därest detsamma icke godkännes av riksdagen inom tjugu dagar från det riksdagen åter sammanträtt, efter utgången av nämnda tid upphöra att gälla (2 §), samt att som riksbankens metalliska kassa skall räknas allt riksbanken tillhörigt guldmynt och omyntat guld (3 §).

I sin skrivelse den 10 mars 1949 ha *fullmäktige i riksbanken* anført, att lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning gällde i stället för 9 § och 11 § första stycket i riksbankslagen i avvaktan på en definitiv omläggning av riksbankslagens bestämmelser om sedelutgivningen. Förhållandena kunde ännu icke anses så stabiliserade, att en sådan definitiv omläggning borde ske. Fullmäktige hemställde därför, att den särskilda sedelutgivningslagen måtte erhålla fortsatt giltighet tills vidare intill utgången av juni 1950. Vid lagens antagande förutsattes, att det i dess första paragraf fastställda maximibeloppet för sedelutgivningen årligen skulle bliva föremål för prövning i samband med behandlingen av frågan om lagens fortsatta giltighet. I enlighet härmed ville fullmäktige framhålla, att det för närvarande stadgade maximibeloppet av 3 200 miljoner kronor icke kunde anses tillfyllest under kommande budgetår. Nu gällande maximibelopp överensstämde med det belopp, som föreslogs av fullmäktige efter en avvägning mellan, å ena sidan, önskemålet att genom en snäv ram för sedelutgivningen bevara statsmakternas kontroll över denna och, å andra sidan, behovet av en betryggande marginal för säsongmässiga och övriga tillfälliga fluktuationer i sedelcirkulationen. Emellertid inträffade efter förslagets avgivande, men innan lagen trätt i kraft, en icke förutsedd uppgång i sedelcirkulationen. Det i enlighet med fullmäktiges förslag fastställda maximibeloppet å 3 200 miljoner kronor gav därför redan vid lagens ikraftträdande en för liten marginal. Med hänsyn härtill syntes det erforderligt, att beloppet i fråga höjdes. Sedelcirkulationen uppgick den 28 februari 1949 till 2 952 miljoner kronor. Med hänsyn till den normalt förekommande säsongvariationen kunde man räkna med att sedelstocken från ultimo februari fram till årets slut stege med 300—400 miljoner kronor. Fullmäktige ville därför föreslå, att i samband med lagens för-

längning sådan jämkning verkställdes av dess första paragraf, att riksbanken under nästa budgetår finge utgiva sedlar till högst 3 500 miljoner kronor.

Enligt det vid bankofullmäktiges skrivelse fogade protokollsutdraget har *herr Hagberg* — med instämmande av *herr Åkerlund* — anfört skiljaktig mening i förevarande hänseende. Enligt reservanterna hade fullmäktiges skrivelse i denna del bort erhålla följande avfattning.

»Lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning gäller i stället för 9 § och 11 § första stycket i riksbankslagen i avvaktan på en definitiv omläggning av riksbankslagens bestämmelser om sedelutgivningen. Fullmäktige vilja därför hemställa, att den särskilda sedelutgivningslagen måtte erhålla fortsatt giltighet tills vidare intill utgången av juni månad 1950.»

Av remissinstanserna ha *fullmäktige i riksgäldskontoret* anfört, att fullmäktige icke hade något att erinra mot att det högsta beloppet för sedelutgivningen höjdes till 3 500 miljoner kronor.

Enligt ett vid riksgäldsfullmäktiges skrivelse fogat protokollsutdrag har reservation mot fullmäktiges beslut anmälts av ordföranden *herr Örne* samt av ledamoten *herr Magnusson*. Sålunda lät *herr Örne* anteckna följande särskilda yttrande till protokollet.

Till riksgäldsfullmäktiges yttrande den 17 mars 1948 angående rätt för riksbanken att höja sedelutgivningen till 3 200 miljoner kronor fogade jag en reservation, som återgives på sidan 11 i prop. 195. Jag framhöll däri det enligt min åsikt belänkliga i att ytterligare frikoppla sedelutgivningen från sambandet med objektivt fastställbara förhållanden.

Den nu begärda ökningen av det 1948 fastställda beloppet med ytterligare 300 miljoner till 3 500 miljoner förefaller mig bekräfta mina farhågor. Det kan mycket väl inträffa, att redan under nästa riksdag ytterligare höjning kommer att finnas nödvändig, och det är tyvärr mycket lätt att bevilja vilken höjning som helst, då därmed icke följer någon nödvändighet att skaffa ett reellt underlag för ökningen av den utelöpande sedelmängden.

För närvarande synes tron, att mängden utelöpande sedlar icke har något samband med efterfrågan på varor och tjänster och med prisutvecklingen, ha blivit tämligen allmän. I varje fall synes motviljan mot att begagna penningpolitiska medel för att bryta tendensen till fortgående prisstegring vara så gott som allmän. Man föreställer sig uppenbarligen att en av penningöverflöd framkallad prisstegringstendens kan hållas tillbaka enbart genom priskontroll och liknande åtgärder.

Enligt min på praktiska erfarenheter grundade övertygelse förhåller det sig icke så.

Om den utelöpande sedelmängden ökas, följer därmed *ovillkorligen* en ökad efterfrågan från dem, hos vilka sedlarna utgöra köpkraft. Så länge det finnes en stark lockelse för allmänheten att skaffa nyttigheter av olika slag i stället för att spara köpkraften för framtida behov eller öka inkomsterna genom ränta på sparade medel, kommer prisnivån att få en allttjämt stigande tendens.

Denna tendens kan, om den icke är mycket stark, på vissa begränsade områden hållas tillbaka genom prisregleringar. Om dessa bli effektiva tar sig emellertid köpkraften lätt utlopp i höga priser på såväl fast som lös egendom. Allt så sker för närvarande är uppenbart. Skulle sedelmängden

fortfara att stiga, kommer det inre trycket på prisnivån att oavbrutet ökas och i ett visst läge kommer detta tryck att överstiga regleringarnas hållfasthet. I ett par allmänt kända fall har riktigheten av detta påstående redan visat sig. Skulle utvecklingen i denna riktning fortsätta, föreligger betydande risk för att hela det mödosamt uppbyggda pris- och lönestoppssystemet, till vilket nu riksbanksfullmäktige ställa sin lit, faller samman.

Endast genom de mest energiska åtgärder från statsmakternas sida för att icke blott hålla sedelomloppet under dess nuvarande högsta tillåtna nivå utan också att successivt minska det, kunna de risker, som den pågående utvecklingen medför, helt avlägsnas.

Herr *Magnusson* förklarade sig i huvudsak instämma i den reservation, som av herr *Hagberg* fogats vid bankofullmäktiges skrivelse den 10 mars 1949..

Departementschefen. Enligt lagen den 28 maj 1948 (nr 248) med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning äger riksbanken under tiden från och med den 1 juli 1948 till och med den 30 juni 1949 utgiva sedlar till ett belopp av högst 3 200 miljoner kronor. I samma lag stadgas vidare, att Konungen må, under vissa förutsättningar, medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst 700 miljoner kronor.

Såsom framgår av det förut anförda ha fullmäktige i riksbanken i avvaktan på en definitiv omläggning av riksbankslagens bestämmelser om sedelutgivningen hemställt, att 1948 års lag måtte erhålla fortsatt giltighet tills vidare intill utgången av juni månad 1950. Samtidigt ha bankofullmäktige — under hänvisning till att sedelcirkulationen den 28 februari 1949 uppgått till 2 952 miljoner kronor och att sedelstocken under tiden fram till 1949 års slut, med hänsyn till den normalt förekommande säsongsvariationen, kunde beräknas stiga med 300 à 400 miljoner kronor — hemställt att nyssnämnda maximibelopp för sedelutgivningen, 3 200 miljoner kronor, måtte höjas till 3 500 miljoner kronor.

För egen del ansluter jag mig till det av bankofullmäktige framlagda förslaget att 1948 års särskilda lagstiftning rörande riksbankens sedelutgivning erhåller fortsatt giltighet intill utgången av juni månad 1950.

Av de utav bankofullmäktige lämnade uppgifterna rörande sedelstockens nuvarande omfattning får anses framgå, att behov av en något vidgad sedelutgivningsrätt föreligger. Mot storleken av den höjning som föreslagits av bankofullmäktige har jag ej något att erinra. Jag tillstyrker sålunda, att maximibeloppet för sedelutgivningen höjes från 3 200 till 3 500 miljoner kronor.

Bestämmelserna rörande riksbankens sedelutgivning under tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950 torde böra upptagas i en ny lag vilken — med de jämkningar som föranledas dels av det nyss sagda och dels av omläggningen av riksdagens sammanträdesordning — bör utformas i överensstämmelse med 1948 års lag i ämnet.

Frågan om fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar med guld.

Genom kungörelse den 17 juni 1948, nr 327, har riksbanken för tiden till och med den 30 juni 1949 medgivits befrielse från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

I sin skrivelse den 10 mars 1949 ha *fullmäktige i riksbanken* anfört att liksom för innevarande budgetår borde riksbanken även för tiden från och med den 1 juli 1949 till och med den 30 juni 1950 fritagas från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i sitt utlåtande över bankofullmäktiges skrivelse förklarar, att riksgäldsfullmäktige icke hade något att erinra mot bifall till bankofullmäktiges framställning.

Departementschefen. I enlighet med bankofullmäktiges förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1949 till och med den 30 juni 1950 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Departementschefens hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts ha inom finansdepartementet upprättats förslag till

1) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning,

2) lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv samt

3) lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

Av dessa författningsförslag — vilka såsom *bilaga*¹ torde få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag — böra de två förstnämnda underställas lagrådets granskning.

¹ Bilagan, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här utslutits.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över de under 1) och 2) upptagna författningsförslagen måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

Bihang A.

**Sammanställning
rörande bankaktiebolagens kassareserver**

dels enligt 49 § banklagen,

dels enligt Riksbanksfullmäktiges förslag till beredskapslagstiftning.

Uppgifterna avse ställningen den 28 februari 1949.

	Lagstadgad kassareserv enligt 49 §	Kassareserv enl. Riksbanks- fullmäktiges förslag	Ökning	
	Tkr.	Tkr.	Tkr.	% av lagstadgad kassareserv
	1	2	3	4
<i>Grupp I.</i>				
AB Bohusbanken	2 930	6 833	3 903	133·2
AB Diskontobanken	267	1 981	1 714	641·9
AB Hjo bank	114	928	814	714·0
AB Luleå folkbank	426	942	516	121·1
AB Sundsvalls kreditbank	491	2 736	2 245	457·2
Summa	4 228	13 420	9 192	217·4
<i>Grupp II.</i>				
AB Gotlands bank	1 324	9 922	8 598	649·4
AB Jämtlands folkbank	866	6 942	6 076	701·6
Skaraborgs ensk. bank ab.	6 679	28 749	22 070	330·4
AB Smålands bank	6 409	25 479	19 070	297·6
Sparbankernas Bankab.	28 775	42 051	13 276	46·1
Sundsvalls ensk. bank ab.	14 130	55 408	41 278	292·1
Uplands ensk. bank ab.	11 611	33 564	21 953	189·1
Wermlands ensk. bank ab.	12 580	53 918	41 338	328·6
Östergötlands ensk. bank ab.	13 076	33 397	20 321	155·4
Summa	95 450	289 430	193 980	203·2
Summa exkl. Sparb. bank	66 675	247 379	180 704	271·0
<i>Grupp III A.</i>				
AB Göteborgs bank	62 969	162 567	99 598	158·2
Skandinaviska Banken AB	204 546	434 428	229 882	112·4
Stockholms ensk. bank ab.	105 475	175 294	69 819	66·2
AB Svenska handelsbanken.	184 020	464 369	280 349	152·3
Summa	557 010	1 236 658	679 648	122·0
<i>Grupp III B.</i>				
AB Göteborgs handelsbank	28 997	72 282	43 285	149·3
Inteckningsbanken ab.	7 151	73 344	66 193	925·6
AB Jordbrukarbanken	31 268	91 859	60 591	193·8
AB Skånska banken	29 913	58 491	28 578	95·5
Summa	97 329	295 976	198 647	204·1
Samtliga bankaktiebolag	754 017	1 835 484	1 081 467	148·4
Samtliga bankaktiebolag exkl. Sparb. bank	725 242	1 793 433	1 068 191	147·3

Sammanställning
utvisande ifråga om bankaktiebolagen

dels det belopp, vartill kassareserven lägst skolat uppgå

a) enligt 49 § banklagen

b) enligt Riksbanksfullmäktiges förslag till beredskapslagstiftning (den maximala storleken)
dels förefintlig kassareserv, d. v. s. det belopp, vartill kassa och kassareserv verkligen redovisats.

Uppgifterna avse ställningen den 28 februari 1949. 1 000-tal kronor.

	Förefintlig kassareserv	Lagstadgad kassareserv enligt 49 §			Kassareserv enligt Riksbanksfullmäktiges förslag		
		Överskott			Överskott (+) Underskott (-)		
		(Kol. 1-2)	% av disp. utlån.		(Kol. 1-5)	% av disp. utlån.	
1	2	3	4	5	6	7	
<i>Grupp I.</i>							
AB Bohusbanken	5 102	2 930	2 172	8·5	6 833	- 1 731	- 6·8
AB Diskontobanken	559	267	292	3·1	1 981	- 1 422	- 15·3
AB Hjo bank	314	114	200	3·9	928	- 614	- 12·0
AB Luleå folkbank	559	426	133	2·1	942	- 383	- 6·1
AB Sundsvalls kreditbank ..	1 006	491	515	3·4	2 736	- 1 730	- 11·4
Summa	7 540	4 228	3 312	5·4	13 420	- 5 880	- 9·6
<i>Grupp II (exkl. Sparb. Bankab.)</i>							
AB Gotlands bank	1 397	1 334	73	0·1	9 922	- 8 525	- 16·8
AB Jämtlands folkbank	3 058	866	2 192	5·9	6 942	- 3 884	- 10·4
Skaraborgs ensk. bank ab. ..	15 734	6 679	9 055	5·6	28 749	- 13 015	- 8·0
AB Smålands bank	12 181	6 409	5 772	4·1	25 479	- 13 298	- 9·5
Sundsvalls ensk. bank ab. ...	39 790	14 130	25 660	9·7	55 408	- 15 618	- 5·9
Uplands ensk. bank ab.	24 242	11 611	12 631	7·7	33 564	- 9 322	- 5·7
Wermlands ensk. bank ab. ...	33 636	12 580	21 056	7·9	53 918	- 20 282	- 7·6
Östergötlands ensk. bank ab.	24 495	13 076	11 419	6·4	33 397	- 8 902	- 5·0
Summa exkl. Sparb. Bankab.	154 533	66 675	87 858	7·0	247 379	- 92 846	- 7·3
<i>Grupp III A.</i>							
AB Göteborgs bank	77 509	62 969	14 540	1·8	162 567	- 85 058	- 10·7
Skandinaviska Banken AB ..	448 876	204 546	244 330	15·2	434 428	+ 14 448	+ 0·9
Stockholms ensk. bank ab. ...	305 708	105 475	200 233	36·8	175 294	+ 130 414	+ 24·0
AB Svenska handelsbanken..	435 979	184 020	251 959	11·9	464 369	- 28 390	- 1·3
Summa	1 268 072	557 010	711 062	14·0	1 236 658	+ 31 414	+ 0·6
<i>Grupp III B.</i>							
AB Göteborgs handelsbank ..	45 508	28 997	16 511	4·7	72 282	- 26 774	- 7·7
Inteckningsbanken ab.	16 922	7 151	9 771	3·0	73 344	- 56 422	- 17·1
AB Jordbrukarbanken	58 473	31 268	27 205	6·4	91 859	- 33 386	- 7·9
AB Skånska banken	46 049	29 913	16 136	5·5	58 491	- 12 442	- 4·3
Summa	166 952	97 329	69 623	5·0	295 976	- 129 024	- 9·8
Samtliga bankaktiebolag exkl.							
Sparb. Bankab.	1 597 097	725 212	871 855	11·2	1 793 433	- 196 336	- 2·5

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 7 april 1949.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden GEIJER,
DAHLMAN,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL.

Enligt lagrådet den 6 april 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 1 april 1949, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning; samt*

2) *lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen i finansdepartementet, hovrättsrådet Henning Nitelius.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 april 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 7 april 1949 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 1 i samma månad remitterade förslagen till

1) *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning, samt*

2) *lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.*

Föredraganden hemställer — under hänvisning till att dessa två lagförslag av lagrådet lämnats utan erinran — att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga nyssnämnda två lagförslag ävensom det i protokollet den 1 april 1949 upptagna förslaget till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning,

dels ock medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1949 till och med den 30 juni 1950 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Erik Berggren.